

Inleiding

De Utrechtse hoogleraar in de Nieuwste Geschiedenis H. W. von der Dunk stelde in een bijdrage aan de bundel *Vaderlands Verleden in Veelvoud* in 1980 dat het Nederlandse volk sinds de onafhankelijkheidsoorlog tegen Spanje nooit meer zó sterk op de proef was gesteld en zó had moeten strijden om zijn voortbestaan als tijdens de Duitse bezetting gedurende de Tweede Wereldoorlog.¹

Hij kwam tot deze op zich niet erg opmerkelijke constatering nadat door zijn jongere Amsterdamse collega J. C. H. Blom juist een discussie op gang was gebracht over de betekenis van de bezettingstijd voor de moderne Nederlandse geschiedenis. Blom had in een lezing op een conferentie van Britse en Nederlandse historici gesteld, dat de Duitse bezettingstijd voor het verloop van de Nederlandse geschiedenis veel minder had betekend dan tot dan toe algemeen werd aangenomen.² Zeker, iedereen sprak in de jaren zeventig en tachtig nog van vóór en ná de oorlog, maar dat was toch niet meer dan een gewoonte die met het verdwijnen van de generatie, die met de oorlog en de naoorlogse periode van wederopbouw te maken had gehad, vanzelf zou ophouden. Die oorlogsgeneraties zouden de oorlog altijd als een diepe breuk in hun eigen leven blijven ervaren en dus ook in de Nederlandse geschiedenis in zijn totaliteit. Maar dat gold zijns inziens niet voor latere generaties.

Nu is het op zichzelf al vrij gevaarlijk om historische ontwikkelingen en met name ook politieke ontwikkelingen te verbinden met zoiets vaags en ongrijpbaars als generatiewisselingen. Want wat is nu eigenlijk een generatie? Ieder jaar, neen, iedere dag worden kinderen, dus nieuwe generaties geboren. Wat stempelt dan een bepaalde groep tot een specifieke generatie? Kortom, hoe wordt een generatie gemaakt? Is dat niet altijd een historische constructie, een bedenksel? Natuurlijk bestond er verschil in ervaring van de diep ingrijpende oorlogsgebeurtenissen tussen diegenen, die tijdens de Duitse bezetting de leeftijd van 10, 20, 50 of 75 jaar hadden bereikt. Het neemt